

Дело C-625/20**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда****Дата на постъпване в Съда:**

19 ноември 2020 г.

Запитваща юрисдикция:Juzgado de lo Social n.º 26 de Barcelona (Социален съд № 26,
Барселона, Испания)**Дата на акта за преюдициално запитване:**

13 октомври 2020 г.

Жалбоподател:

КМ

Отвeтник:Instituto Nacional de la Seguridad Social (Национален
осигурителен институт, Испания) (INSS)**Предмет на главното производство**

Настоящото преюдициално запитване има за предмет да се изясни дали испанската социалноосигурителна система създава основана на пола и социалната роля дискриминация и следователно противоречи на правото на Съюза, прогласяващо принципа на равно третиране на мъжете и жените, тъй като допуска съвместяването на две обезщетения, отпуснати по различни социалноосигурителни схеми, но забранява получаването им по една и съща схема, въпреки че предпоставките за възникването на правото на съответните обезщетения са налице.

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

- 1 Настоящото преюдициално запитване е отправено на основание член 267 ДФЕС и има за предмет да се провери валидността на разпоредбата на член 163.1 от LGSS (Общ закон за социалното осигуряване) от гледна точка на

установения в различни общностни директиви принцип на равно третиране на мъжете и жените в сферата на социалното осигуряване, както и евентуално — в областта на заетостта и професиите.

- 2 Член 163.1 от LGSS предвижда несъвместимост на пенсиите по общата схема, на които едно и също лице има право, освен ако изрично не е предвидено друго, и задължава лицето, за което евентуално е възникнало право на две или повече пенсии, да избере една от тях.
- 3 Същевременно, от една страна, испанската социалноосигурителна система допуска в случаите на пенсии за осигурителен стаж и възраст, пенсии за трайна инвалидност и наследствени пенсии, когато осигуреното лице се е осигурявало в продължение на последователни или алтернативни осигурителни периоди по повече от една социалноосигурителна схема, тези периоди да бъдат сумирани — при условие че не се припокриват — за целите на придобиването на право на пенсия и съответно за целите на определянето на приложимия за изчисляването ѝ процент за осигурителен стаж.
- 4 От друга страна, съгласно съдебната практика тази несъвместимост важи само за обезщетенията, отпуснати по една и съща социалноосигурителна схема, което означава, че е възможно съвместяване на обезщетения, отпуснати по различни социалноосигурителни схеми.
- 5 Освен това делът на жените в различните социалноосигурителни схеми не е еднакъв, като варира от 95,60 % в специалната схема на домашните работници до 7,97 % в специалната схема за миньорите във въгледобива. В двете основни схеми — общата социалноосигурителна схема (Régimen general de Seguridad Social; наричана по-нататък „RGSS“), която като цяло обхваща работниците във всички производствени сектори, и специалната схема на самостоятелно заетите лица (Régimen Especial de Trabajadores Autónomos; наричана по-нататък „RETA“), обхващаща като цяло самостоятелно заетите лица във всички производствени сектори — делът на жените е съответно 48,09 % и 36,15 %.
- 6 Следователно, ако съвместими са единствено обезщетенията, отпуснати по различни схеми (обикновено RGSS и RETA), а процентът на мъжете в RETA многократно надвишава този на жените, съвместяването на обезщетения ще бъде в много по-голяма степен възможно за мъжете, отколкото за жените, което би довело до нарушаване на прогласения в правото на Съюза принцип на равно третиране на мъжете и жените в сферата на социалното осигуряване и евентуално — в областта на заетостта и професиите.

Преюдициалните въпроси

1. Противоречи ли на правната уредба на Европейския съюз, установена в член 4 от Директива 79/7/ЕИО на Съвета от 19 декември 1978 година

относно постепенното прилагане на принципа на равното третиране на мъжете и жените в сферата на социалното осигуряване и в член 5 от Директива 2006/54/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 5 юли 2006 година за прилагането на принципа на равните възможности и равното третиране на мъжете и жените в областта на заетостта и професиите (преработена), испанското правило относно съвместимостта на обезщетения, съдържащо се в член 163.1 от Ley General de la Seguridad Social (Общ закон за социалното осигуряване), както е тълкувано в съдебната практика, което не допуска съвместяване на две обезщетения за трайна пълна загуба на работоспособност, отпуснати по една и съща социалноосигурителна схема, но допуска това съвместяване при обезщетения, отпуснати по различни схеми, въпреки че при всички положения съответните права са придобити на основание на отделни социалноосигурителни вноски, доколкото това правило може да създава непряка дискриминация, основана на пола или социалната роля, предвид съотношението на половете в различните социалноосигурителни схеми?

2. При отрицателен отговор на първия въпрос, ще противоречи ли посочената по-горе испанска правна уредба на правото на Съюза, ако съответните обезщетения са предоставени за различни увреждания?

Посочени разпоредби от правото на Съюза

Член 267 ДФЕС.

Директива 79/7/ЕИО на Съвета от 19 декември 1978 година относно постепенното прилагане на принципа на равното третиране на мъжете и жените в сферата на социалното осигуряване: член 1, член 2, член 3, параграф 1 и член 4, параграф 1.

Директива 2006/54/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 5 юли 2006 година за прилагането на принципа на равните възможности и равното третиране на мъжете и жените в областта на заетостта и професиите (преработена): член 1, член 2, параграф 1, букви а), б) и е) и член 5.

Посочени разпоредби от националното право

Преработен текст на Ley General de la Seguridad Social (Общ закон за социалното осигуряване), одобрен с Real Decreto Legislativo 8/2015 (Кралски законодателен декрет 8/2015) от 30 октомври 2015 г.: по-специално член 163.1, но също и член 193.1 и преходна разпоредба 26.ª.

Real Decreto 691/1991 sobre Cómputo recíproco de cuotas entre Regímenes de Seguridad Social (Кралски декрет 691/1991 относно сумирането на осигурителни периоди и вноски по социалноосигурителни схеми) от 12 април 1991 г.: членове 1, 4.1 и 5.

Решение на Sala de lo Social del Tribunal Supremo (Отделение по трудови и осигурителни спорове на Върховния съд, Испания) от 14 юли 2014 г., постановено по касационна жалба за уеднаквяване на съдебната практика № 3038/2013.

Кратко представяне на фактите и на главното производство.

- 7 С решение на INSS на жалбоподателката са признати трайна пълна загуба на способност да упражнява обичайната си трудова дейност на административен помощник в резултат на общо заболяване и право да получава съответното обезщетение, считано от 19 ноември 1998 г. Обезщетението е изчислено въз основа на осигурителния доход за периода от май 1989 г. до април 1994 г.
- 8 Настоящата обичайна трудова дейност на жалбоподателката е на служител от по-нисък ранг. На 18 юли 2016 г. жалбоподателката излиза в отпуск поради временна неработоспособност. На 20 март 2018 г. регионалната дирекция на INSS се произнася с решение, с което признава на жалбоподателката трайна пълна загуба на работоспособност поради нетрудова злополука и правото да получава съответното обезщетение. Обезщетението е изчислено въз основа на осигурителния доход за периода от февруари 2015 г. до януари 2017 г.
- 9 Въпреки че въпросните две обезщетения са предоставени на жалбоподателката за различни професии и с оглед на различни заболявания и увреждания и различни осигурителни периоди, а техният размер е изчислен въз основа на различен осигурителен доход, INSS приема, че съгласно предвиденото в член 163.1 от LGSS тези обезщетения са несъвместими.
- 10 Съгласно меродавната съдебна практика обаче съвместяването на двете пенсии за трайна пълна загуба на работоспособност би било допустимо, ако същите са отпуснати по различни схеми.

Основни твърдения на страните в главното производство

- 11 Жалбоподателката твърди, че член 163.1 от LGSS не е приложим спрямо нея, тъй като, според нея, разпоредбата противоречи на европейската правна уредба, и по-конкретно на член 4 от Директива 79/7/ЕИО и член 5 от Директива 2006/54/ЕО.
- 12 Жалбоподателката счита по-специално че доколкото процентът на жените в специалните схеми, особено в RETA, е много по-нисък от този на мъжете (36,15 % към 31 януари 2020 г.), правилото за несъвместимост създава непряка дискриминация, основана на пола или социалната роля, тъй като, макар да е привидно неутрално, това правило прави съвместяването на

обезщетения по-трудно за жените поради по-слабото им в сравнение с мъжете процентно участие в специалните схеми.

- 13 INSS твърди, че едната от директивите, на които жалбоподателката се позовава, а именно Директива 2006/54, дори не е приложима в случая; че получаването на две обезщетения за трайна пълна загуба на способност за упражняване на различни професии поражда противоречие, при условие че, като правило, обичайната трудова дейност може да бъде само една — последната; че за признаването на правото на втора пенсия за трайна пълна загуба на работоспособност трябва да бъдат преценени и уврежданията, дали основание за отпускането на първата такава пенсия; че правилата допускат да се вземат предвид вноски, правени към различни схеми; както и че реалните последици на правната уредба относно съвместяването на пенсии за трайна загуба на работоспособност са незначителни.

Кратко изложение на мотивите за преюдициалното запитване

- 14 Запитващата юрисдикция счита, че действащият режим относно съвместимостта на обезщетения създава забранена от европейското законодателство непряка дискриминация, основана на пола или социалната роля, тъй като националната правна уредба не допуска съвместяването на двете обезщетения за трайна пълна загуба на работоспособност, признати на жалбоподателката по RGSS.
- 15 Меродавната съдебна доктрина е дала тълкуване на член 163.1 от LGSS *a sensu contrario*, допускайки съвместяването на две обезщетения, отпуснати по различни схеми (RGSS и друга, която обикновено е RETA), при условие че платените социалноосигурителни вноски по всяка една от схемите са били достатъчни, за да възникне правото на съответното обезщетение, включително когато последното се основава на едни и същи увреждания.
- 16 Във всеки случай отказът да се допусне съвместяване на двете обезщетения би бил оправдан, ако същите се основават — изцяло или частично — на едни и същи осигурителни вноски. Съответно и съвместяването на обезщетения, отпуснати по различни схеми, не би било допустимо, ако не се докаже, че по във всяка от тях са правени социалноосигурителни вноски, достатъчни за отпускане на обезщетението. В разглеждания случай обаче жалбоподателката доказва, че е направила достатъчно отделни социалноосигурителни вноски, за да придобие право на двете обезщетения, съобразно датата, на която същите са отпуснати, осигурителния риск и нейната възраст към момента на настъпването на осигурителното събитие.
- 17 Признаването през 1999 г. на трайна пълна загуба на работоспособност очевидно се основава на направените преди това социалноосигурителни вноски. А във връзка с предоставеното през 2018 г. обезщетение не се изисква предходен осигурителен период, тъй като то се основава на нетрудова злополука — достатъчно е било участието в

социалноосигурителна схема. Нещо повече — независимо че признатата през 2018 г. трайна пълна загуба на работоспособност е вследствие на общо заболяване, жалбоподателката доказва, че след 1999 г. е платила достатъчно социалноосигурителни вноски, за да има право на съответното обезщетение.

- 18 Разглежданият подход да се отказва съвместяване на обезщетенията по една и съща схема (обикновено RGSS) и да се допуска съвместяване на обезщетения по различни схеми (най-често — RGSS и RETA), въпреки че правото на съответните обезщетения се основава на плащани отделно социалноосигурителни вноски, води до основана на пола непряка дискриминация. Член 4 от Директива 79/7/ЕИО и член 5 от Директива 2006/54/ЕО, в случай че последната е приложима, забраняват тази дискриминация.
- 19 Вярно е, че прилагането на правилото за несъвместимост на обезщетения е привидно неутрално по отношение на пола, тъй като прокарва разграничение въз основа не на пола, а на схемите. Неговото прилагане на практика обаче може да засяга в по-голяма степен жените, както се установява от анализа на съотношението на половете в различните социалноосигурителни схеми. Ще бъдат разгледани единствено RGSS и RETA, тъй като броят на участващите в тях лица е най-голям, а делът на останалите специални схеми или системи наистина е несъществен.
- 20 RGSS е схема, която обхваща наемни работници от почти всички сектори и има над 14,5 милиона осигурени лица. Процентното съотношение на половете в тази схема е доста балансирано, като жените в нея са 48,09 %. В RETA обаче, в която участват самостоятелно заети лица от почти всички сектори и в която броят на осигурените лица също е значителен — повече от 3 милиона, процентното съотношение на половете е небалансирано, като жените са само 36,15 %, което по никакъв начин не съответства на дела на жените нито в цялото, нито в трудово активното население в страната.
- 21 При това положение, ако съвместяването на обезщетения е възможно единствено при отпуснатите по различни схеми (обикновено RGSS и RETA) и делът на мъжете в RETA е много по-голям от този на жените, може да се направи изводът, че съвместяването ще бъде възможно в много по-голяма степен за мъжете, отколкото за жените. Прилагането на правната уредба относно несъвместимостта на обезщетения процентно ще засегне в по-голяма степен жените, отколкото мъжете, без да съществува обективна причина за това.
- 22 Освен това, горното би могло да създава не само основана на пола непряка дискриминация, но и вероятно и предимно — на основание на социалната роля, доколкото по-малкият дял на жените в RETA е отражение на факта, че за тях самостоятелната заетост и предприемачество са по-трудни поради традиционно отредената им социална роля да се грижат за децата и дома, която все още не е напълно изкоренена. Особено при предишните

поколения, които все още са активни, жената се е включвала по-късно на трудовия пазар — понякога, едва след като децата са отгледани — и то предимно на непълнен работен ден, за да може да съвместява работата с грижите за дома, и на нискоквалифицирани длъжности поради по-малките възможности за образование и професионално развитие.

- 23 Ето защо е логично включването на трудовия пазар при тези нелеки условия да е било предимно при условията на трудови правоотношения, а не толкова на самостоятелна заетост, отделно от факта, че традиционната социална роля на жената да се грижи за децата е затруднявала достъпа ѝ до финансиране и до необходимия капитал за осъществяването на дейност като самостоятелно заето лице.
- 24 Поради изложените съображения запитващата юрисдикция счита за необходимо да отправи преюдициално запитване. И въпреки че забраната за пряка или непряка дискриминация, основана както на пола, така и на социалната роля, е в достатъчна степен установена и конкретизирана в правото на Европейския съюз, посочената юрисдикция намира за необходимо произнасянето на Съда на Европейския съюз, тъй като не се установява в предходни решения да е разглеждан конкретно въпросът за съвместимостта на обезщетения.
- 25 Случаят би бил различен, ако втората отпусната пенсия беше за трайна абсолютна загуба на работоспособност, тъй като тогава тази пенсия щеше да компенсира невъзможността да се полага какъвто и да било труд, която би погълнала възможността да се продължи упражняването на конкретна трудова дейност. Случаят на жалбоподателката обаче не е такъв.
- 26 Не може да се предоставят две обезщетения за трайна пълна загуба на работоспособност на основание на едни и същи увреждания. Но няма пречка за едно и също заболяване да се получават две обезщетения за такава трайна пълна загуба на работоспособност по две различни схеми. Ето защо запитващата юрисдикция счита за необходимо да постави втори въпрос, зависещ от отговора на основния, в случай че се окаже необходимо да се конкретизира, че несъвместимостта би била обоснована и не води до дискриминация само ако обезщетенията са отпуснати с оглед на едни и същи заболявания.